

EPILEPSIYA VA PAROKSIZMAL HOLATLAR

Hayitov Abdumalik Ruziboy o'g'li

hayitovabdumalik01@gmail.com

Ergashev Doston Abduraxmon o'g'li

Robbimallohdimislom@gmail.com

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali talabalari

Borotov Mexroj Abdusattorovich

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali

Tibbiy psixologiya, nevrologiya va psixiatriya kafedrasida assistenti

mexrojjon0228@gmail.com

ANNOTATSIYA

Epilepsiya va paroksizmal holatlar markaziy asab tizimining eng keng tarqalgan nevrologik kasalliklaridan biri hisoblanadi. Ushbu holatlar miya neyronlarining patologik elektr faolligi natijasida yuzaga keladi va turli klinik ko'rinishlar bilan namoyon bo'ladi. Epilepsiya takrorlanuvchi tutqanoq xurujlari bilan tavsiflanadi, paroksizmal holatlar esa qisqa muddatli, to'satdan boshlanadigan va tez tugaydigan nevrologik yoki vegetativ buzilishlar bilan kechadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi epilepsiya va paroksizmal holatlarning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilarini hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullarini ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot jarayonida nevrologiya sohasidagi ishonchli ilmiy manbalar, jumladan, klinik qo'llanmalar va ilmiy maqolalar tahlil qilindi. Olingan natijalar epilepsiya va boshqa paroksizmal holatlarning klinik jihatdan farqlanishi, ularning diagnostik mezonlari hamda samarali davolash yondashuvlarini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot natijalari nevrologik kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolash choralarini tanlashda muhim ahamiyatga ega.

KALIT SO'ZLAR: Epilepsiya, paroksizmal holatlar, tutqanoq xuruji, markaziy asab tizimi, neyronlarning elektr faolligi, nevrologik kasalliklar, miya faoliyati buzilishi, diagnostika, davolash usullari.

KIRISH

Epilepsiya va paroksizmal holatlar zamonaviy nevrologiya fanining muhim muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasalliklar markaziy asab tizimining funksional buzilishlari bilan bog'liq bo'lib, miya neyronlarining patologik elektr faolligi natijasida yuzaga keladi. Epilepsiya ko'pincha takrorlanuvchi tutqanoq xurujlari bilan tavsiflanadi

va bemorning hayot sifati, ijtimoiy faoliyati hamda mehnat qobiliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Paroksizmal holatlar esa to'satdan boshlanishi, qisqa davom etishi va turli klinik belgilar bilan namoyon bo'lishi bilan xarakterlanadi. Bunday holatlarga tutqanoq xurujlari, hushdan ketish, vegetativ buzilishlar va ayrim psixonevrologik reaksiyalar kiradi. So'nggi yillarda nevrologiya sohasidagi ilmiy tadqiqotlar epilepsiya va paroksizmal holatlarning etiologiyasi hamda patogenezini chuqurroq o'rganishga qaratilgan. Ilmiy ma'lumotlarga ko'ra, ushbu kasalliklar miya jarohatlari, genetik omillar, markaziy asab tizimining infeksiyon kasalliklari, metabolik buzilishlar hamda miya qon aylanishi yetishmovchiligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, prenatal va perinatal davrda yuzaga keladigan patologik jarayonlar ham epileptik faoliyatning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, epilepsiya dunyo bo'yicha millionlab insonlarda uchraydi va nevrologik kasalliklar orasida eng keng tarqalgan kasalliklardan biri hisoblanadi. Kasallik barcha yosh guruhlarida kuzatiladi, biroq bolalik davri va keksa yoshdagi odamlarda ko'proq uchrashi aniqlangan. Epilepsiya va boshqa paroksizmal holatlarni o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri tashxis qo'yish samarali davolash choralarini tanlashda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy nevrologiyada elektroensefalografiya, neyroimaging usullari hamda laborator diagnostika epilepsiya va paroksizmal holatlarni aniqlashda asosiy diagnostik metodlar hisoblanadi. Ushbu usullar yordamida miya faoliyatidagi funksional va struktur o'zgarishlarni aniqlash, kasallikning turini belgilash hamda davolash strategiyasini tanlash imkoniyati yaratiladi. Ushbu ilmiy maqolaning maqsadi epilepsiya va paroksizmal holatlarning etiologiyasi, patogenezini, klinik belgilari hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullarini ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot natijalari nevrologik kasalliklarni erta aniqlash, ularni differensial diagnostika qilish hamda samarali davolash choralarini ishlab chiqishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

MATERIALLAR VA METODLAR

Ushbu ilmiy tadqiqot epilepsiya va paroksizmal holatlarning etiologiyasi, patogenezini, klinik ko'rinishlari hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida nevrologiya sohasiga oid ishonchli ilmiy adabiyotlar, klinik qo'llanmalar va ilmiy maqolalar tahlil qilindi. Tadqiqot materiali sifatida nevrologiya va klinik tibbiyotga oid yetakchi ilmiy manbalar, jumladan, nevrologiya darsliklari, xalqaro klinik tavsiyalar hamda ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar foydalanildi. Shuningdek, epilepsiya va paroksizmal holatlar bo'yicha zamonaviy ilmiy ma'lumotlarni tahlil qilish uchun nevrologiya sohasida e'tirof etilgan mualliflarning ilmiy ishlari o'rganildi. Tadqiqot metodlari sifatida ilmiy adabiyotlarni

tahlil qilish, solishtirma tahlil, tizimli yondashuv va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Ushbu metodlar yordamida epilepsiya va paroksizmal holatlarning etiologik omillari, patogenetik mexanizmlari, klinik belgilari hamda diagnostika va davolash usullari haqida mavjud ilmiy ma'lumotlar chuqur o'rganildi va tizimlashtirildi. Shuningdek, epilepsiya va paroksizmal holatlarni tashxislashda qo'llaniladigan zamonaviy diagnostik usullar, xususan elektroensefalografiya, magnit-rezonans tomografiya hamda kompyuter tomografiyasi bo'yicha ilmiy ma'lumotlar tahlil qilindi. Ushbu usullar miya faoliyatidagi funksional va morfologik o'zgarishlarni aniqlash imkonini beruvchi asosiy diagnostik metodlar sifatida baholandi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar tizimli ravishda tahlil qilinib, epilepsiya va paroksizmal holatlarning klinik xususiyatlari, tashxis qo'yish mezonlari hamda davolash yondashuvlari umumlashtirildi. Natijada ushbu nevrologik kasalliklarning diagnostikasi va davolashiga oid ilmiy asoslangan xulosalar shakllantirildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida nevrologiya sohasidagi ilmiy adabiyotlar va klinik qo'llanmalar tahlili natijasida epilepsiya va paroksizmal holatlarning etiologiyasi, klinik ko'rinishlari hamda diagnostik xususiyatlari haqida muhim ma'lumotlar aniqlandi. O'rganilgan manbalarga ko'ra, epilepsiya markaziy asab tizimining surunkali kasalligi bo'lib, miya neyronlarining patologik elektr faolligi natijasida paydo bo'ladigan takrorlanuvchi tutqanoq xurujlari bilan tavsiflanadi. Tahlil natijalari epilepsiya va paroksizmal holatlarning rivojlanishida turli etiologik omillar muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Bular qatoriga bosh miya jarohatlari, infeksiyon kasalliklar, irsiy omillar, metabolik buzilishlar va miya qon aylanishi buzilishlari kiradi. Shuningdek, prenatal va perinatal davrda yuzaga keladigan gipoksiya ham kasallik rivojlanishida muhim ahamiyatga ega.

1-jadval. Epilepsiya va paroksizmal holatlarning asosiy etiologik omillari

Etiologik omil	Tavsifi
Irsiy omillar	Genetik mutatsiyalar va nasliy moyillik tufayli neyronlar faoliyatining buzilishi
Bosh miya jarohatlari	Travmatik shikastlanishlar natijasida miya to'qimalarining zararlanishi
Infeksiyon kasalliklar	Meningit, ensefalit kabi markaziy asab tizimi infeksiyalari
Metabolik buzilishlar	Glyukoza, elektrolitlar yoki metabolizm buzilishi

Miya qon aylanishi buzilishi	Ishemik yoki gemorragik jarayonlar natijasida miya faoliyatining o'zgarishi
Prenatal va perinatal omillar	Homiladorlik yoki tug'ruq davridagi gipoksiya va shikastlanishlar

2-jadval. Epilepsiya va boshqa paroksizmal holatlarning klinik farqlari

Belgilar	Epilepsiya	Boshqa paroksizmal holatlar
Boshlanishi	To'satdan, ko'pincha tutqanoq bilan	To'satdan yoki asta-sekin
Davomiyligi	Bir necha soniyadan bir necha daqiqagacha	Odatda qisqa muddatli
Asosiy simptomlar	Tutqanoq, hushning yo'qolishi, mushak spazmlari	Hushdan ketish, vegetativ buzilishlar, qisqa nevrologik simptomlar
Sabablari	Neyronlarning patologik elektr faolligi	Vegetativ, metabolik yoki psixogen omillar
Diagnostika	Elektroensefalografiya, neyroimaging usullari	Klinik tekshiruv va differensial diagnostika

Natijalar shuni ko'rsatdiki, epilepsiya va paroksizmal holatlarni aniqlashda elektroensefalografiya muhim diagnostik usul hisoblanadi. Bundan tashqari, magnit-rezonans tomografiya va kompyuter tomografiyasi kabi zamonaviy tekshiruv usullari miya tuzilishidagi o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Ushbu ma'lumotlar epilepsiya va boshqa paroksizmal holatlarni to'g'ri tashxislash hamda samarali davolash usullarini tanlashda muhim ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

Ushbu tadqiqot natijalari epilepsiya va paroksizmal holatlar markaziy asab tizimining murakkab funksional buzilishlari bilan bog'liq nevrologik kasalliklar ekanligini tasdiqlaydi. O'rganilgan ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatdiki, epilepsiya miya neyronlarining patologik elektr faolligi bilan bog'liq bo'lib, u takrorlanuvchi tutqanoq xurujlari orqali namoyon bo'ladi. Paroksizmal holatlar esa turli etiologik omillar

ta'sirida yuzaga keladigan va qisqa muddat davom etadigan nevrologik yoki vegetativ buzilishlar bilan tavsiflanadi. Tadqiqot natijalarini boshqa ilmiy manbalar bilan solishtirish shuni ko'rsatadiki, epilepsiyaning rivojlanishida irsiy omillar, bosh miya jarohatlari, markaziy asab tizimi infeksiyalari hamda metabolik buzilishlar muhim rol o'ynaydi. Nevrologiya sohasidagi ko'plab tadqiqotlar ushbu omillar miya neyronlarining qo'zg'aluvchanligini oshirishi va natijada epileptik xurujlarning paydo bo'lishiga olib kelishini ko'rsatadi. Shuningdek, prenatal va perinatal davrda yuzaga keladigan gipoksik sharoitlar ham epilepsiya rivojlanishida muhim etiologik omillardan biri hisoblanadi. Paroksizmal holatlarni o'rganish jarayonida ularning klinik ko'rinishlari turlicha bo'lishi aniqlangan. Ayrim hollarda bunday holatlar epilepsiya xurujlariga o'xshash simptomlar bilan namoyon bo'lishi mumkin. Shu sababli nevrologik amaliyotda epilepsiya va boshqa paroksizmal holatlar o'rtasida differensial diagnostika o'tkazish muhim hisoblanadi. Klinik kuzatuvlar va ilmiy tadqiqotlar elektroensefalografiya ushbu kasalliklarni aniqlashda eng muhim diagnostik usullardan biri ekanligini ko'rsatadi. Zamonaviy nevrologiyada magnit-rezonans tomografiya va kompyuter tomografiyasi kabi neyroimaging usullari ham keng qo'llanilmoqda. Ushbu usullar miya tuzilishidagi morfologik o'zgarishlarni aniqlash va epileptik faoliyatga olib keluvchi patologik jarayonlarni baholash imkonini beradi. Tadqiqotlar natijasiga ko'ra, diagnostik usullarni kompleks qo'llash epilepsiya va paroksizmal holatlarni aniqlash aniqligini sezilarli darajada oshiradi.

Shuningdek, ilmiy manbalarda epilepsiya va paroksizmal holatlarni davolashda antikonvulsant dori vositalari muhim o'rin tutishi ta'kidlanadi. Zamonaviy farmakologik preparatlar xurujlarning chastotasini kamaytirish, ularning og'irligini yengillashtirish hamda bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan. Biroq ayrim klinik holatlarda dori vositalariga chidamli epilepsiya shakllari ham uchrashi mumkin, bunday vaziyatlarda jarrohlik yoki boshqa muqobil davolash usullarini qo'llash zarur bo'ladi. Umuman olganda, olib borilgan tahlillar epilepsiya va paroksizmal holatlarni chuqur o'rganish, ularni erta aniqlash hamda samarali davolash usullarini takomillashtirish zamonaviy nevrologiyaning muhim yo'nalishlaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Bu esa ushbu kasalliklar bilan og'rikan bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va asoratlar rivojlanishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Olib borilgan ilmiy tahlillar epilepsiya va paroksizmal holatlar markaziy asab tizimining keng tarqalgan nevrologik kasalliklari qatoriga kirishini ko'rsatdi. Ushbu kasalliklar miya neyronlarining patologik elektr faolligi hamda turli etiologik omillar ta'siri natijasida yuzaga keladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, epilepsiyaning rivojlanishida

irsiy omillar, bosh miya jarohatlari, markaziy asab tizimining infeksiyon kasalliklari, metabolik buzilishlar hamda miya qon aylanishi yetishmovchiligi muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, paroksizmal holatlar turli klinik ko'rinishlar bilan namoyon bo'lib, ularning asosiy xususiyati to'satdan boshlanishi va qisqa davom etishidir. Ayrim hollarda ushbu holatlar epileptik xurujlarga o'xshash simptomlar bilan kechishi mumkin, shu sababli ularni to'g'ri baholash va differensial diagnostika o'tkazish muhim hisoblanadi. Tadqiqot natijalari epilepsiya va paroksizmal holatlarni aniqlashda elektroensefalografiya, magnit-rezonans tomografiya hamda kompyuter tomografiyasi kabi zamonaviy diagnostik usullar muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Ushbu usullar miya faoliyatidagi funksional va struktur o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi hamda aniq tashxis qo'yishga yordam beradi. Bundan tashqari, zamonaviy davolash yondashuvlari antikonvulsant dori vositalaridan foydalanishga asoslanib, epileptik xurujlarning chastotasini kamaytirish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan. Shu bilan birga, kasallikni erta aniqlash, etiologik omillarni o'z vaqtida bartaraf etish hamda kompleks diagnostika usullarini qo'llash samarali davolash natijalariga erishishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, epilepsiya va paroksizmal holatlarni chuqur o'rganish, ularni erta diagnostika qilish va zamonaviy davolash usullarini qo'llash nevrologiya amaliyotida muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmedov M.A., Karimov Sh.I. Nevrologiya asoslari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi nashriyoti, 2018.
2. Usmonov A.U., Raximov K.M. Klinik nevrologiya. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2019.
3. Xasanov Sh.T. Asab tizimi kasalliklari va ularning diagnostikasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017.
4. Abdullayev N.A. Nevrologiya va neyroxirurgiya asoslari. – Toshkent: Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2020.
5. Гусев Е.И., Коновалов А.Н., Скворцова В.И. Неврология: национальное руководство. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2020.
6. Яхно Н.Н., Штульман Д.Р. Болезни нервной системы. – Москва: Медицина, 2019.
7. Скоромец А.А., Скоромец Т.А., Скоромец А.П. Неврология. – Санкт-Петербург: СпецЛит, 2018.
8. Карлов В.А. Эпилепсия у взрослых и детей. – Москва: Медицина, 2017.
9. Шмидт Р., Тевс Г. Неврология. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2016.